

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה יח.

מסורת חס"ם

על השפ"ט

(א) [ע"פ ת"י, ט] יבמות ק"ה, א [מ"ק כח, ד] [יבמות מט, ט] [ט] [שם ע"ב, ט] [למנו כ"א, ז] [ז] [בב"ב נ"ג, ט] [ע"פ ח"י, יבמות ט]. ד"ה ר"ה וס"ט] [מנחות כ, ד"ה ר"ה].

לגרום. צ"ת וועד שלנים צו נפשות להר"ה: ודינים שוה. שנים נתפשו על דבר אחד: זה ירד. מן המטה: זה ניצול. מן הוועד: תפלה שלימה. נמרון: אביי ורבא מדבית עלי אתו. כך שמעתי ובשמיות מולין פרק הארבע (דף ק"ה). ושמאל אמו מצית עלי היתה וצ"ה גורסין רבה ואביי ומפרשי לה ברבה צ"ה נחמני: ויחיד איתת. מנולו לך דמתיב צהמלאו: בנגד עשרה דלממות. עקלה (ש"ס ה) ומנון לזה דוד סעודה אחת לפיכך נתלו לו עשרה ימים: רב נחמן אמר א"ל עשרה ימים כו'. שהמנין לו הקצ"ה שישנו ולא שב: ב"ה"ה ב"ה באי יע"ב כו' כבני אמרנא. ככצנים שמונין אותן לעשן ויואלין זה אחר זה פתח קטן שאין יכולין ללכת אצלם: כמעתה בית מרון. הדרן ק"ל ואין שנים יכולין לילך זה בלד זה שהעמק עמוק משני צדי הדרן: ה"ה רב יהודה אמר שמואל כמחילות של צ"ת דוד והלך גרסין אמר רבה צ"ה צ"ה מנה כו': כחייילות ש"פ בית דוד. וכבני מרון כבני מחילות זה מלך מרון לשון מרות ואדנות וכן היו מניין אותם ויאלים זה אחר זה צלמם למלמטה: וכולן נסקרין וכו'. ואלע"פ שנוצק זה אחר זה: אף אנו נמי תנינא. דכולן נסקרין נסקירה אחת מנעסבי מנה דין מלמוד למלמטה מנהא קרל היולר יחד לנס: וצ"ה וצ"ה מייחד כי הדר. כלנו של ון קן לנו של זה: הכי קאמר היוצר רואה יחד ר"ה. ואקרא דלעיל מנייה קא מהדר השגית אל כל יושבי הארץ היולר אותם השגית יחד את לנס: בתנ"י על ששה הדרים ש"חיים יוצאים. שקדשו צ"ה החדש ע"פ עדים כשראו את החדש ומודיעים השלוחין לגולה יוס שקדשוהו אס ציוס שלשים ומדש שעבר חקר או ציוס ל"ה ומדש שעבר מלמ: מפני הפסח. והולכין השלוחין עד הפסח מון מן השמנות: וע"ה אב מפני התענית. והולכין כל שמנות המינים מון מן השנת: וע"ה א"ל מפני ר"ה. מודיעים מתי תחיל לול ועושין ר"ה ציוס שלשים ללול גולה דרוז שנים אין לול מועד ואע"פ שספק הוא צ"ה שמה יעברוהו צ"ה אי אפשר לון לדעת ועל כרחן הולכין אחר רוב שנים ואס לא ידעו מתי תחיל לול לא ידעו יוס שלשים שלו: וע"ה תשרי מפני תקנת המועדות: לאחר שקדשוהו צ"ה לתשרי השלוחין יואין ליוס הנמרת והולכין עד מקוס שיכולין להגיע עד הגג ומודיעים אס עיברו צ"ה את לול ואס לאו כדי שלא יהא לנס מוקפן ציוס"כ וסוקות: פסח קפון. פסח של לטומא ושהיה צדק חוקק צלמא: גמ' דלמך

קודם גזר דין. צפרק צמלא דלדה (דף ט: וס) משני נמי הכי והוה מלי לשנוי כדלמך להו קצ"ה למלמי השרת צ"ה מי שמנו (בב"ב דף ט: כ) ולא אשא פנים לישאל אמי אמרמי ואלמלא ושצעת וצרכת והס דקדקו עד כזית עד כצ"ה ומינה גס זה אמת שאף לישאל אמי נושא פנים אלל קודם גזר דין: **רבה ואביי מדבית עלי קאתו. רבא חצירו של אביי לא הוה כהן כדמוכח צ"ה הצרוע (מולין דף ק"ה). והכלל רבא חצירו של רב קסקל וכן משמע נמי צפרק צמלא דלמ"ק (דף כח. וס) דלמך רבא חיי בני ומוניו לא צוכותא תלמא מילמא אלל צמולא תלמא מילמא דלך רבא ורב קסקל מרזייהו דלמ"ק גמוריס הוו מר מוללי ואמי מיטראל ומר מוללי ואמי מיטראל רבא חיה ארבעין שנין ורב קסקל רבא חשטיק שנין ואל"ה מנאל ליה דמשוס מולל הוה דלמא משוס דרבה אחא מדבית עלי ו"ל דלפ"ה אי לאו מולל הוה מנין עליו זכות מורה ואל"ה דהכא משמע דרבה לא היה לו זכות של גמילות חסדים והא אמרין צ"ה תלק (סנהדרין דף ט: ז) אמר ליה אביי לרבה מר דא מורה הא גמילות חסדים ו"ל דמ"מ אביי עסק טפי מנייה: **על ניסן מפני הפסח.** אלל על סיון מפני עזרת לא ר"ה. דעמונר הדבר תלוי כדלמ"ר לעיל (דף ו: ז) דמני רב שמעיה עזרת פעמים חמשה פעמים ששה פעמים צענה: **ועל א"ל מפני ר"ה.** מודיעים מתי ממחיל ללול ועושין ר"ה ציוס שלשים ללול גולה וגס למחרתו דלמשמע צ"ה צ"ה (דף ה). וצ"ה צלל מערעין (סנהדרין דף ט: וס) שהו עושין שני ימים טוים של ר"ה מספק דלמא צערוה ללול מ"מ"ל ואלל מתי ממחיל ללול לא ידעו יוס שלשים:**

תורה אור השלם

(א) פסטי לרעה לפיך ורשעים למען תישעו עד פתי תלין בקרפך מן שבות אונק:

(ב) כי אם תכפשי בפתר ותפרי לך פירת נבתיך עונך לפני נאם ארצי אלהים: (ויקרא כ, כב)

(ג) ולכן שבעתי לבית עלי אם תפרי עון בית עלי גבוה המעלה עד פתח ביתי ויחזיקו אתי: (שמואל א, ג, ד)

(ד) ואש לא אכרית לך מעם נחבתי לבלות את עונך [ולא יב] את נפשך וכל מרתי מרתי ביהך ויחזיקו אנשים: (שמואל א, ג, ט)

(ה) כי מן גזר דוד אשר לו אלהים קרבים אלו פי אלהינו ככל קרננו אלו: (ירמיהו ה, ז)

(ו) דרשו יי בהמצאו קראוהו בקרובי קרוב: (ישעיהו ג, ח)

(ז) ויהי פשעתי תמים ויפך יי את נבל ויבית: (שמואל א, ה, ח)

(ח) היצר יחד לך המינין אל כל משעתי: (תהלים ל, טו)

ליקויי רש"י

בב"ב. מין דלמה שחפין וספין זה את הנגדים וימיה ב"ב. מין דלמה רכש גנון ארבעה שלל הקולק קרית"ל [משלי כה

כ. מין דלמה לנגד [שבת ט"ו]. מין דלמה שקרין יע"ל [שם פ"ט]. קרקע יוס או אן טעין שקרין [קרי"ל ג"ל] [וענין י"ג]. מין דלמה הוה וקורין לה

ימחל [סנהדרין ט"ו]. בורית. לשון טרית סט"ף גלג"ל ויש לון שון קיון כמו וכו' לנס [המלס כ"ד]. ע"פ שוה מנקה הגדר מכתמי שש"ה א

כ"ה. נקדן מוס וכו' לנס [המלס כ"ד]. ויש לועוס טרית שצ"ה ג"ל. נכתב שג"ה. הא כיוס כמאל דל דין כן סיגולו מוכן קמני. כהס. טאק"ח גלג"ל. ענין. על

העל נאמר שוה קיס לעולם כמו שנאמר ויטו פקדי ופקדי וליסס [שמות לז] כל פקודות השמות על ישראל יסיה תקלם עון העגל כס"ה [שם פ"ט]. ויפתחו

אנשים. מוריס אינו דומה אלל א כחור לאלל על סימון [שמואל א ב]. כשאלין לללל אנשים כן שמה עשרה [סנהדרין

ד]. בהוצאו. קודם גזר דין צ"ה שוה אמר לנס דלשוו [ישעיהו ח, ו] משמע פעמים שלמו מלוי [יבמות מט] וכע"ז ק"ה. צענה ענין אלל על שמואל הלל לו הקצ"ה יתפרד אלל רשע כאלו ואלך כן חלה שלטה יוס ומת כענין שפחה. ויגף ה' את ב"ה. ואמר מן שמותו ג ט) חלה שלטה יוס ומת ו הוה מיתת מנפס.

ורשמינו למכו. וי"ה ית. אלל עשרת ימי תפוסה שמתין לו הקצ"ה שיחור משפיה. ויס אמרמיס כנגד עשר לגימות שמתן לנגד דוד שלמה לו דוד עשרה נערים והאלין [שמואל א ב ח]. מעלות בית מרון. וקוסין מלך ומעלה קלה ומלכות כה הוה אחר זה ואלל שנים יחד כדלמ"ק צ"ה השנה (י"ה). כבני מרון כמעלות בית מרון [עירובין כ"ג]. מעלות בית מרון. מקוס צ"ה ויחיד איתת האחד לטומא לאחוריו עד שמואל מקוס לנעוט [סנהדרין

לכ]. כחייילות ש"פ בית דוד. גמוריס [קידושין ע"ב]. חשק שלמה על ר"ה (ב) עין צמרון עך גרודם שכת ס"ה גרדין פי פעלות שפוסין ליינין שוכסין עליהן סו. ובלע עמלה נגלדין עכ"ל ובלה לול סון רכטי ג"כ. (ג) חקר ו"ל לחמך ג"ד ופרקינן דהסם ג"ד כו.

כאן קודם גזר דין. צפרק צמלא דלדה (דף ט: וס) משני נמי הכי והוה מלי לשנוי כדלמך להו קצ"ה למלמי השרת צ"ה מי שמנו (בב"ב דף ט: כ) ולא אשא פנים לישאל אמי אמרמי ואלמלא ושצעת וצרכת והס דקדקו עד כזית עד כצ"ה ומינה גס זה אמת שאף לישאל אמי נושא פנים אלל קודם גזר דין: **רבה ואביי מדבית עלי קאתו. רבא חצירו של אביי לא הוה כהן כדמוכח צ"ה הצרוע (מולין דף ק"ה). והכלל רבא חצירו של רב קסקל וכן משמע נמי צפרק צמלא דלמ"ק (דף כח. וס) דלמך רבא חיי בני ומוניו לא צוכותא תלמא מילמא אלל צמולא תלמא מילמא דלך רבא ורב קסקל מרזייהו דלמ"ק גמוריס הוו מר מוללי ואמי מיטראל ומר מוללי ואמי מיטראל רבא חיה ארבעין שנין ורב קסקל רבא חשטיק שנין ואל"ה מנאל ליה דמשוס מולל הוה דלמא משוס דרבה אחא מדבית עלי ו"ל דלפ"ה אי לאו מולל הוה מנין עליו זכות מורה ואל"ה דהכא משמע דרבה לא היה לו זכות של גמילות חסדים והא אמרין צ"ה תלק (סנהדרין דף ט: ז) אמר ליה אביי לרבה מר דא מורה הא גמילות חסדים ו"ל דמ"מ אביי עסק טפי מנייה: **על ניסן מפני הפסח.** אלל על סיון מפני עזרת לא ר"ה. דעמונר הדבר תלוי כדלמ"ר לעיל (דף ו: ז) דמני רב שמעיה עזרת פעמים חמשה פעמים ששה פעמים צענה: **ועל א"ל מפני ר"ה.** מודיעים מתי ממחיל ללול ועושין ר"ה ציוס שלשים ללול גולה וגס למחרתו דלמשמע צ"ה צ"ה (דף ה). וצ"ה צלל מערעין (סנהדרין דף ט: וס) שהו עושין שני ימים טוים של ר"ה מספק דלמא צערוה ללול מ"מ"ל ואלל מתי ממחיל ללול לא ידעו יוס שלשים:**

רבנו הנמאל

ואסיקנא גז"ד דיחיד נמי שאינו נקע א"פ"ש עששה השכות תנאי הוא כלומר ש מי שאמר והוה ר מאיר שהתשובה אפולט גז"ד דיחיד. ר"ה אלעזר חלק עליו: גרודם (ה) מושב השופט שיושב לשפוט: ר"ה יצחק אמר לעולם יפה עסקת אלל מן לפני דין בן לאור גז"ד. ואקשו וגזר דין מצבור מי מקרע הכתיב בכס מרעה לכך יירשלים לבען תשיע וכותב אחר אומר כי אס הככסי ביהוה גלו לאו האי דכתיב בתם עונך לפני (ג) בגז"ד שיש עמו שבועה דאמי מייך לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו נקע עמואל ולכן שבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי ויני אמר רבה בובח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר רבא חיה ארבעין שנין ורב קסקל רבא חיה ארבעין שנין ואל"ה מנאל ליה דמשוס מולל הוה דלמא משוס דרבה אחא מדבית עלי ו"ל דלפ"ה אי לאו מולל הוה מנין עליו זכות מורה ואל"ה דהכא משמע דרבה לא היה לו זכות של גמילות חסדים והא אמרין צ"ה תלק (סנהדרין דף ט: ז) אמר ליה אביי לרבה מר דא מורה הא גמילות חסדים ו"ל דמ"מ אביי עסק טפי מנייה: **על ניסן מפני הפסח.** אלל על סיון מפני עזרת לא ר"ה. דעמונר הדבר תלוי כדלמ"ר לעיל (דף ו: ז) דמני רב שמעיה עזרת פעמים חמשה פעמים ששה פעמים צענה: **ועל א"ל מפני ר"ה.** מודיעים מתי ממחיל ללול ועושין ר"ה ציוס שלשים ללול גולה וגס למחרתו דלמשמע צ"ה צ"ה (דף ה). וצ"ה צלל מערעין (סנהדרין דף ט: וס) שהו עושין שני ימים טוים של ר"ה מספק דלמא צערוה ללול מ"מ"ל ואלל מתי ממחיל ללול לא ידעו יוס שלשים:

כאן קודם גזר דין. צפרק צמלא דלדה (דף ט: וס) משני נמי הכי והוה מלי לשנוי כדלמך להו קצ"ה למלמי השרת צ"ה מי שמנו (בב"ב דף ט: כ) ולא אשא פנים לישאל אמי אמרמי ואלמלא ושצעת וצרכת והס דקדקו עד כזית עד כצ"ה ומינה גס זה אמת שאף לישאל אמי נושא פנים אלל קודם גזר דין: **רבה ואביי מדבית עלי קאתו. רבא חצירו של אביי לא הוה כהן כדמוכח צ"ה הצרוע (מולין דף ק"ה). והכלל רבא חצירו של רב קסקל וכן משמע נמי צפרק צמלא דלמ"ק (דף כח. וס) דלמך רבא חיי בני ומוניו לא צוכותא תלמא מילמא אלל צמולא תלמא מילמא דלך רבא ורב קסקל מרזייהו דלמ"ק גמוריס הוו מר מוללי ואמי מיטראל ומר מוללי ואמי מיטראל רבא חיה ארבעין שנין ורב קסקל רבא חשטיק שנין ואל"ה מנאל ליה דמשוס מולל הוה דלמא משוס דרבה אחא מדבית עלי ו"ל דלפ"ה אי לאו מולל הוה מנין עליו זכות מורה ואל"ה דהכא משמע דרבה לא היה לו זכות של גמילות חסדים והא אמרין צ"ה תלק (סנהדרין דף ט: ז) אמר ליה אביי לרבה מר דא מורה הא גמילות חסדים ו"ל דמ"מ אביי עסק טפי מנייה: **על ניסן מפני הפסח.** אלל על סיון מפני עזרת לא ר"ה. דעמונר הדבר תלוי כדלמ"ר לעיל (דף ו: ז) דמני רב שמעיה עזרת פעמים חמשה פעמים ששה פעמים צענה: **ועל א"ל מפני ר"ה.** מודיעים מתי ממחיל ללול ועושין ר"ה ציוס שלשים ללול גולה וגס למחרתו דלמשמע צ"ה צ"ה (דף ה). וצ"ה צלל מערעין (סנהדרין דף ט: וס) שהו עושין שני ימים טוים של ר"ה מספק דלמא צערוה ללול מ"מ"ל ואלל מתי ממחיל ללול לא ידעו יוס שלשים:**

מסורת הש"ס
עם הוספות

לו לרביה היה לו
דברים עם קיסר רומי
ראה שבת קיש. הנהגה ה:
חולק טו: בכורות ח:
ט: גמרא כג. קדושין
מה: א) שבת טו:
ז) ע"י הטעם ע"ג: כמ.
בש"מ ותי שס ד"ה
כ"ו: ט) לעיל טו:
ו) מכות י"א, ז) סנהדרין
לו: ב) סו"ט ה, ט) שבות
יג: ג) ש"ש ה ב.
ט) פסחים דף ק"ה.
ל) פסחים י"ב (ט) ע"י
יבמות לו ע"ב ב"ב יב
ע"ב.

הנהגות הב"ח

ב) גמי וקריט פסוקא
למסות: (ב) שם ומס'י
ל"ה לרעה דחיל כול
עלמא ואמרי רבא
אתפס און לא כל
שכן אמרי ל"ה: (א) שם
גמיט משהלך ע"י רבא
ואשכח וא"ו דשטר
המור גמיט בתפילה
למור און: (ד) רש"י
ד"ה עטרי מלכא מלך
פס:

תורה אור השלם

א) שורף קבוח לעיניך
ולא תאכל ממנו חמור
גזול מלפניך ולא ישוב
לך צאנך ונתת
לואיך ואלו לך
מאשיע: (ו) ויביתם ב"א
ב) גנים ונתת חולד
ולא יתן לך כי ילכו
בשבי: (ו) ויביתם ב"א

ג) בנך ונתתך ונתת
לעם אחר ועיניך ראות
לעול אלהים על ימים
ואין לאל דור:
(ו) ויביתם ב"א

ד) ונתן רב תוציא
השדה ונתתה מאפיס כי
יתקלנו הארצה:
(ו) ויביתם ב"א

ו) ויתם יהיו לך ככל
ובלדך וישן לא חסדך
כי ילך ויתן:
(ו) ויביתם ב"א

ז) וראו כל עמי הארץ
פי שם ונתת עליהם
ויראו פנים: (ו) ויביתם ב"א

הנהגות וצינונים

א) חניניא (מ"ו):
ב) יבמות טו ע"ב [שם]
אתה רב חנן בר רבא
אמר רב: (מ"ו):
ג) [סו"ט לחומת ביתו כן
פירש"י ב"ק ט"א ד"ה
ויראו פנים ובענין
ועד אשחא] פי חתול
למ"ו: [ד] גמי הענין
ועד אשחא אודרא
פירוש: (מ"ו):
ד) כמ"ד בר פב"י
זבנת"י וברת"ה דרב
חסדא, ודאי שהיא הגי'
האמתית (דק"ס): [ג]
הענין [ועד טוראי]
פירוש פי שומר
המלכות]: (מ"ו):
ה) ש"ש שבור צ"ל לפני
ד"ה ושב"ל כ"ד (דק"ס):
ו) צ"ל כפני, וכת'
במ"ד: [ט] ראה שם
לפחות חבת צ"מ"ס [וכן
במ"ד] ונתת ונתת
ע"י גמיט לקרא הה"ל
(וכ"כ בסוף שירת הגוי'
חמו טריב"ש במ"ד
חמו קובץ על הרמב"ם):

הרואה פרק תשיעי ברכות

נו.

רב נסים נאון

עומד עליו צלמורא להשמיע צקול רס לרצ"ס צקול חמור הנוער:
ו"ו דפטר חמור גדיש מתפ"ף. צפרשת וזיה כי יצאך וכל פטר
חמר מפדה צה"ו והוא חסר ו"ו וצמפילין של רבא כתבו חכמינו מלא
ואמ"כ ממקו ויהיו גהיט ממוק: דשא ברייתא. דלת מילין צצמת:

ואתך מתה. השומרת את הצימ:
כ"ו. שניס הפנימיות שקורין
משילא"ר"י: תרתי נשי מוגרשת.
שאלטו של אלס קרויה יונה דכמי"ב
יונתי תנמי: תרין קולפי ב"עית.
מכת מקל עד צדאשו כרשאי לפמות:
ב"א מצריים. נמלה צלל מנרס כלומר
קרקעתו רחמיס ורביס: וכסין
אבקה. עפר ס"ק ע"כ הפורה מנפולת
המונה: ונתר מוקרי. נשל מוח:
אודרא מבי סדיא. המוכין יולאין מן
הכר צנמלסאמוי: ה"ל"א מצרואה.
הלל שאלו קורין צפסס לפי שם הלל
אמר הקרוי הלל הגדול^ב קורין ליה
הלל המנרי: ניסי מתרחיש^ב דך. ע"ש
נסים נקרא ניסן^ב שעל כל לרה
הנאה לישראל אומיסי אותו על
גאולתן^ב: הוה קא או"ל. צר הדאי
צהדיה דרנא: בארבא. צפסינה
אמר בהדי גברא דמתרחיש^ב ליה
ניסא צ"ה י"ו. שמא כן יארע לו
הגס שצטעב הספינה והוא ילל:
בדודך קיימא. כן הוא מלי הפתרון
אס לעוזה אס לרעה והפסל כי

גילוי הש"ס

גמי א"י אשתך
שכבב. ע"י לען דף ט"ו
ע"ה מוס' ד"ה רמא:

לעוי רש"י

משי"פ א"י.
שניס פנימיות (רש"י)
בכורות דף לה ע"א.
שניס מתאמיות (רש"י)
בכורות דף לע ע"א.
שניס טענות:

ליקומו רש"י

[שיך לך ה"ו]

א"א תאונת אדיך
רעה. לא תקרה וכן
הולסי אט לידו (שמת
כל) [נהלים ג"א, ז]. א"א
תמצא אשתך פסק
גדה. והיני משהלך
דלמתי אן אהלו אלל
אשט ובצטעב שאלט מן
הדוך קשה כ"כ שיעמלא א"ל
אשט פסק נדה יתם
מנדה ודליה שעל הספק
הוא מלך יצרו תקפו
ואומרי טוכרה היל ועל
חמס לוי מועד [מתרחין
ק"ג]. ו"ש ודל [ב"מ ק"ג].
א"י תקרי שבע אשט
שב"ע. ילן לא יפקד מן
השמיס צלמס הוי הוי
ער לכ אן משעין
לפקדו [לעיל ד"ה]. בן
פורת יוסף. דלסווי
לענין שלל יעלוט מרטי
עין הרע ודף ספדך
מונש ואפרים כנס
לדגיס שאלן עין הרע
שולטת צמס [בראשית ט.
כב]. ע"י עין. מטקון
כ"ב. עין שאלט שולטת
כ"ב. ע"י עין. ע"י עין
העין ואלן העין עולה
עליהס [משה לו]. ע"י
למעלה מן העין והיא
למנמט שהיא צוית יכולה
לשלוט כ"ב [ב"מ ט]. הן
ע"י עין השעין שולטת
ע"י ואלן העין עולה
עליהס [רביס ב"ב ק"ח].

ואתו בניה ובנתיה לרדי איתחא

אחריתו דאמר רבא אמר ר' ירמיה בר אבא אמר רב^ב מאי דכתיב בנך
ובנותך נתונים לעם אחר זו אשת האב אקרינן בחלמין^א לך אכול בשמחה לחמד לאביי אמר ליה מרווח
עסקך ואכלת ושתיית וקריט פסוקא מחדוא דלכך לרבא אמר ליה פסיד עסקך מבחנת ולא אכלת ושתיית
וקריט (ב) לפכוחי פחדך אקרינן^א וזע רב תוציא השדה לאביי א"ל מרישיה לרבא א"ל מסיפיה אקרינן^א ויתום
יהו לך בכל גבולך וגו' לאביי א"ל מרישיה לרבא א"ל מסיפיה אקרינן^א וראו כל עמי הארץ וגו' לאביי א"ל
נפק דך שמא דריש מתיבחא הוית איתמך נפלת בעלמא לרבא אמר ליה בדינאי דמלכא אחבר ומתפסת
נגנבי ודייני כולי עלמא קל וחומר מינך למחר אתבר בדינאי דמלכא ואתו (ב) ותפשי ליה לרבא. אמרי ליה
חזן חסא דני פום דני לאביי אמר ליה בסיס חמורך ואתו כולי עלמא למזבן בשרא וחמרא מינך לרבא אמר ליה תקף
על פום דני לאביי אמר ליה בסיס חמורך ואתו כולי עלמא למזבן בשרא וחמרא מינך לרבא אמר ליה תקף
חמורך ואתו כולי עלמא למזבן בשרא למזבן ביה אמרי ליה חזן חביחא דתלי בדיקלא לאביי אמר ליה
מדלי עסקך בדיקלא לרבא אמר ליה חלי עסקך כחמרי אמרי ליה חזן רומנא דקדחי אפום דני לאביי
אמר ליה עשיק עסקך כרומנא לרבא אמר ליה קאי עסקך כרומנא אמרי ליה חזן חביחא דנפל לבריא
לאביי א"י מתבעי עסקך^א כדאמר נפל פתא בבריא ולא אשכח לרבא א"ל פסיד עסקך ושד' ליה
לבריא אמרי ליה חזינן בר חמרא דקאי אאיסורן ונוער לאביי אמר ליה מלכא הוית וקאי אמורא עלך
לרבא א"ל פטר חמור (א) גהיט מתפילך א"ל לדידי חזי לי ואתיה אמר ליה וא"ו דפטר חמור ודאי גהיט
מתפילך לסוף אול רבא לחודיה לגביה אמר ליה חזאי דשא ברייתא דנפל אמר ליה^א אשתך שכבא
אמר ליה חזאי^א ככי ושני דנותר א"ל בנך ובנתך שכבן אמר ליה חזאי תרתי יוני דפרחן א"ל תרי נשי
מגרשת אמר ליה חזאי תרי גרגלידי דלפתא אמר ליה תרין קולפי בלעת אול רבא ההוא יומא ויתבי
בי מדרשא כוליה יומא אשכח הגהו תרי סני נהורי דהוו קרעו ביהדי קרעו ביהדי אול רבא לפרוקיהו ומחיהו
לרבא תרי דלו למחיהו אמר אחריתו אמר מסתי תרין חזאי לסוף אתא רבא וירחיב ליה אגרא א"ל חזאי אשיתא^א
דנפל א"ל נכסיס כלא מצרים קנית א"ל חזאי אפדנא דאביי דנפל וכסין אבקה א"ל אביי שכיב ומתיבתיה^א
אתיא לגנבך א"ל חזאי אפדנא דידי דנפיל ואתו כולי עלמא שקיל לכינתא לכינתא א"ל שמעתךך מברך
בעלמא א"ל חזאי דאבקע רישו ונתר מוקרי א"ל אודרא^א מבי סדיא נפיק א"ל אקרוין הללא מצרואה בחלמא
א"ל ניסא מתרחשי לך הוה קא אויל בהדיה בארבא אמר בהדי גברא דמתרחיש ליה ניסא למה לי בהדי דקא
סליק נפל סיפרא מיניה אשכחיה רבא והוא הוהו כתיב ביה^א כל החלומות הולכין אחר הפה אמר רשע
בדודך קיימא וצערתן כולי האי כולוהו מחילנא לך בר מברתיה^א דרב חסדא יהא רעוא דלמסר ההוא גברא
לידי דמלכותא דלא מרחמו עליה אמר מאי אעביד גמירי^א דקללת חכם אפילו בחנם היא באה וכ"ש רבא
דבינאי קא לייט אמר איקום ואגלי^א דאמר מר גלות מכפרת עון קם גלי לבי רומאי אול יתיב אפתחא דריש
טורוינא^א דמלכא ריש טורוינא הוא חלמא א"ל חזאי חלמא דעייל מחטא באצבעתי א"ל הב לי וזוא ולא יתב
ליה לא א"ל ולא מידי א"ל חזאי דנפל תכלא בתרתין אצבעתי א"ל הב לי וזוא ולא יתב ליה ולא א"ל חזאי
דנפל תכלא בכולה ידא א"ל נפל תכלא בכולהו שיראי שמעי בי מלכא ואתויה לריש טורוינא קא קמלי ליה
א"ל אנא אמאי איתונו להאי דהוה ידע ולא אמר איתונוהו לבר הדאי אמרי ליה אמטו וזוא דיידך חרבו

אחריתו דאמר רבא אמר ר' ירמיה בר אבא אמר רב^ב מאי דכתיב בנך

ובנותך נתונים לעם אחר זו אשת האב אקרינן בחלמין^א לך אכול בשמחה לחמד לאביי אמר ליה מרווח
עסקך ואכלת ושתיית וקריט פסוקא מחדוא דלכך לרבא אמר ליה פסיד עסקך מבחנת ולא אכלת ושתיית
וקריט (ב) לפכוחי פחדך אקרינן^א וזע רב תוציא השדה לאביי א"ל מרישיה לרבא א"ל מסיפיה אקרינן^א ויתום
יהו לך בכל גבולך וגו' לאביי א"ל מרישיה לרבא א"ל מסיפיה אקרינן^א וראו כל עמי הארץ וגו' לאביי א"ל
נפק דך שמא דריש מתיבחא הוית איתמך נפלת בעלמא לרבא אמר ליה בדינאי דמלכא אחבר ומתפסת
נגנבי ודייני כולי עלמא קל וחומר מינך למחר אתבר בדינאי דמלכא ואתו (ב) ותפשי ליה לרבא. אמרי ליה
חזן חסא דני פום דני לאביי אמר ליה בסיס חמורך ואתו כולי עלמא למזבן בשרא וחמרא מינך לרבא אמר ליה תקף
על פום דני לאביי אמר ליה בסיס חמורך ואתו כולי עלמא למזבן בשרא וחמרא מינך לרבא אמר ליה תקף
חמורך ואתו כולי עלמא למזבן בשרא למזבן ביה אמרי ליה חזן חביחא דתלי בדיקלא לאביי אמר ליה
מדלי עסקך בדיקלא לרבא אמר ליה חלי עסקך כחמרי אמרי ליה חזן רומנא דקדחי אפום דני לאביי
אמר ליה עשיק עסקך כרומנא לרבא אמר ליה קאי עסקך כרומנא אמרי ליה חזן חביחא דנפל לבריא
לאביי א"י מתבעי עסקך^א כדאמר נפל פתא בבריא ולא אשכח לרבא א"ל פסיד עסקך ושד' ליה
לבריא אמרי ליה חזינן בר חמרא דקאי אאיסורן ונוער לאביי אמר ליה מלכא הוית וקאי אמורא עלך
לרבא א"ל פטר חמור (א) גהיט מתפילך א"ל לדידי חזי לי ואתיה אמר ליה וא"ו דפטר חמור ודאי גהיט
מתפילך לסוף אול רבא לחודיה לגביה אמר ליה חזאי דשא ברייתא דנפל אמר ליה^א אשתך שכבא
אמר ליה חזאי^א ככי ושני דנותר א"ל בנך ובנתך שכבן אמר ליה חזאי תרתי יוני דפרחן א"ל תרי נשי
מגרשת אמר ליה חזאי תרי גרגלידי דלפתא אמר ליה תרין קולפי בלעת אול רבא ההוא יומא ויתבי
בי מדרשא כוליה יומא אשכח הגהו תרי סני נהורי דהוו קרעו ביהדי קרעו ביהדי אול רבא לפרוקיהו ומחיהו
לרבא תרי דלו למחיהו אמר אחריתו אמר מסתי תרין חזאי לסוף אתא רבא וירחיב ליה אגרא א"ל חזאי אשיתא^א
דנפל א"ל נכסיס כלא מצרים קנית א"ל חזאי אפדנא דאביי דנפל וכסין אבקה א"ל אביי שכיב ומתיבתיה^א
אתיא לגנבך א"ל חזאי אפדנא דידי דנפיל ואתו כולי עלמא שקיל לכינתא לכינתא א"ל שמעתךך מברך
בעלמא א"ל חזאי דאבקע רישו ונתר מוקרי א"ל אודרא^א מבי סדיא נפיק א"ל אקרוין הללא מצרואה בחלמא
א"ל ניסא מתרחשי לך הוה קא אויל בהדיה בארבא אמר בהדי גברא דמתרחיש ליה ניסא למה לי בהדי דקא
סליק נפל סיפרא מיניה אשכחיה רבא והוא הוהו כתיב ביה^א כל החלומות הולכין אחר הפה אמר רשע
בדודך קיימא וצערתן כולי האי כולוהו מחילנא לך בר מברתיה^א דרב חסדא יהא רעוא דלמסר ההוא גברא
לידי דמלכותא דלא מרחמו עליה אמר מאי אעביד גמירי^א דקללת חכם אפילו בחנם היא באה וכ"ש רבא
דבינאי קא לייט אמר איקום ואגלי^א דאמר מר גלות מכפרת עון קם גלי לבי רומאי אול יתיב אפתחא דריש
טורוינא^א דמלכא ריש טורוינא הוא חלמא א"ל חזאי חלמא דעייל מחטא באצבעתי א"ל הב לי וזוא ולא יתב
ליה לא א"ל ולא מידי א"ל חזאי דנפל תכלא בתרתין אצבעתי א"ל הב לי וזוא ולא יתב ליה ולא א"ל חזאי
דנפל תכלא בכולה ידא א"ל נפל תכלא בכולהו שיראי שמעי בי מלכא ואתויה לריש טורוינא קא קמלי ליה
א"ל אנא אמאי איתונו להאי דהוה ידע ולא אמר איתונוהו לבר הדאי אמרי ליה אמטו וזוא דיידך חרבו

אחריתו דאמר רבא אמר ר' ירמיה בר אבא אמר רב^ב מאי דכתיב בנך

ובנותך נתונים לעם אחר זו אשת האב אקרינן בחלמין^א לך אכול בשמחה לחמד לאביי אמר ליה מרווח
עסקך ואכלת ושתיית וקריט פסוקא מחדוא דלכך לרבא אמר ליה פסיד עסקך מבחנת ולא אכלת ושתיית
וקריט (ב) לפכוחי פחדך אקרינן^א וזע רב תוציא השדה לאביי א"ל מרישיה לרבא א"ל מסיפיה אקרינן^א ויתום
יהו לך בכל גבולך וגו' לאביי א"ל מרישיה לרבא א"ל מסיפיה אקרינן^א וראו כל עמי הארץ וגו' לאביי א"ל
נפק דך שמא דריש מתיבחא הוית איתמך נפלת בעלמא לרבא אמר ליה בדינאי דמלכא אחבר ומתפסת
נגנבי ודייני כולי עלמא קל וחומר מינך למחר אתבר בדינאי דמלכא ואתו (ב) ותפשי ליה לרבא. אמרי ליה
חזן חסא דני פום דני לאביי אמר ליה בסיס חמורך ואתו כולי עלמא למזבן בשרא וחמרא מינך לרבא אמר ליה תקף
על פום דני לאביי אמר ליה בסיס חמורך ואתו כולי עלמא למזבן בשרא וחמרא מינך לרבא אמר ליה תקף
חמורך ואתו כולי עלמא למזבן בשרא למזבן ביה אמרי ליה חזן חביחא דתלי בדיקלא לאביי אמר ליה
מדלי עסקך בדיקלא לרבא אמר ליה חלי עסקך כחמרי אמרי ליה חזן רומנא דקדחי אפום דני לאביי
אמר ליה עשיק עסקך כרומנא לרבא אמר ליה קאי עסקך כרומנא אמרי ליה חזן חביחא דנפל לבריא
לאביי א"י מתבעי עסקך^א כדאמר נפל פתא בבריא ולא אשכח לרבא א"ל פסיד עסקך ושד' ליה
לבריא אמרי ליה חזינן בר חמרא דקאי אאיסורן ונוער לאביי אמר ליה מלכא הוית וקאי אמורא עלך
לרבא א"ל פטר חמור (א) גהיט מתפילך א"ל לדידי חזי לי ואתיה אמר ליה וא"ו דפטר חמור ודאי גהיט
מתפילך לסוף אול רבא לחודיה לגביה אמר ליה חזאי דשא ברייתא דנפל אמר ליה^א אשתך שכבא
אמר ליה חזאי^א ככי ושני דנותר א"ל בנך ובנתך שכבן אמר ליה חזאי תרתי יוני דפרחן א"ל תרי נשי
מגרשת אמר ליה חזאי תרי גרגלידי דלפתא אמר ליה תרין קולפי בלעת אול רבא ההוא יומא ויתבי
בי מדרשא כוליה יומא אשכח הגהו תרי סני נהורי דהוו קרעו ביהדי קרעו ביהדי אול רבא לפרוקיהו ומחיהו
לרבא תרי דלו למחיהו אמר אחריתו אמר מסתי תרין חזאי לסוף אתא רבא וירחיב ליה אגרא א"ל חזאי אשיתא^א
דנפל א"ל נכסיס כלא מצרים קנית א"ל חזאי אפדנא דאביי דנפל וכסין אבקה א"ל אביי שכיב ומתיבתיה^א
אתיא לגנבך א"ל חזאי אפדנא דידי דנפיל ואתו כולי עלמא שקיל לכינתא לכינתא א"ל שמעתךך מברך
בעלמא א"ל חזאי דאבקע רישו ונתר מוקרי א"ל אודרא^א מבי סדיא נפיק א"ל אקרוין הללא מצרואה בחלמא
א"ל ניסא מתרחשי לך הוה קא אויל בהדיה בארבא אמר בהדי גברא דמתרחיש ליה ניסא למה לי בהדי דקא
סליק נפל סיפרא מיניה אשכחיה רבא והוא הוהו כתיב ביה^א כל החלומות הולכין אחר הפה אמר רשע
בדודך קיימא וצערתן כולי האי כולוהו מחילנא לך בר מברתיה^א דרב חסדא יהא רעוא דלמסר ההוא גברא
לידי דמלכותא דלא מרחמו עליה אמר מאי אעביד גמירי^א דקללת חכם אפילו בחנם היא באה וכ"ש רבא
דבינאי קא לייט אמר איקום ואגלי^א דאמר מר גלות מכפרת עון קם גלי לבי רומאי אול יתיב אפתחא דריש
טורוינא^א דמלכא ריש טורוינא הוא חלמא א"ל חזאי חלמא דעייל מחטא באצבעתי א"ל הב לי וזוא ולא יתב
ליה לא א"ל ולא מידי א"ל חזאי דנפל תכלא בתרתין אצבעתי א"ל הב לי וזוא ולא יתב ליה ולא א"ל חזאי
דנפל תכלא בכולה ידא א"ל נפל תכלא בכולהו שיראי שמעי בי מלכא ואתויה לריש טורוינא קא קמלי ליה
א"ל אנא אמאי איתונו להאי דהוה ידע ולא אמר איתונוהו לבר הדאי אמרי ליה אמטו וזוא דיידך חרבו

אחריתו דאמר רבא אמר ר' ירמיה בר אבא אמר רב^ב מאי דכתיב בנך

ובנותך נתונים לעם אחר זו אשת האב אקרינן בחלמין^א לך אכול בשמחה לחמד לאביי אמר ליה מרווח

עסקך ואכלת ושתיית וקריט פסוקא מחדוא דלכך לרבא אמר ליה פסיד עסקך מבחנת ולא אכלת ושתיית

פח חידושי הלבות מצות חליצה פרק שנים עשר יבמות ואגרות מהרש"א

[דף קה ע"ב - קו ע"א]

שחללו צבית האסורין היה משמע להו דלא קמבעיה ליה אלא אמעשה שחללו אם היה צבית האסורין אם לאו אבל הא פשיטא ליה אמעשה שבא לפני רבי עקיבא דצבית האסורין היה והאם הקשו וא"ת והיכי פשיט לו לאצטעין טפי אמעשה שבא לפני רבי עקיבא מנעשה שחללו אם היה צבית האסורין אם לאו דכמו דאיכא למימר דקאי צבית האסורין ארבי עקיבא לתוד ה"נ איכא למימר דקאי צבית האסורין אמעשה שחללו לתוד וק"ל א:

ס"ק פרק מצות חליצה

דף קו ע"ב תוס' בד"ה מודה רבא בלא אבה יבמי לא אבה כתיב בספרים מודויקים בו ע"כ. פי' לדבריהם דלא אבה אין צו וי"ו כמ"ש סה"מ וסמ"ק והולכנו לזה הכא דאי הוה כתיב ולא אבה צו"ו ודאי לא היה לן למיחש שלא יפסיק דהאי ולא ודאי לא הוה משמע דקאי ארישא דאמר מאן יבמי גו' כו' כפרש"י וכתבו דכן מוכח במסורת שהביא לא אבה יבמי צו' מסרין וי"ו ויש שנים במשנה תורה כו' ר"ל דלמות שנים אינן במסורת האסורין לפי שהם מלאים אבל הן במסורת שכולן ריש פסוק ובמסורת רבתא יש דו"ו הן ולא אבה ריש פסוק והמוספות לא הביאו אלא שנים שהן במשנה תורה וכתבו עוד ויש פסוקים דלא שייכי לאותו מסורת כו' ר"ל שאע"פ שהן צו"ו לא שייכי לאותו מסורת לפי שאין ר"פ וה"מ לאותו מקרא דפ' בא ס' ולא אבה לשלחם שהו"ו צו"ו ואינו ריש פסוק וגם הוא לא שייך לאותו מסורת וק"ל ומדברי סה"מ נראה לא אבה ג' דקמימי שכתבו במסופות שלפנינו ו"ל לא אבה ג' מסרין ועיין במהרש"ל בזה ואין להאריך:

ס"ק פרק מצות חליצה

בית שמאי פרק שלשה עשר

דף קו ע"א תוספות בד"ה אמר רב יהודה אמר שמואל כו' ונראה דר"י דאביי לא היה מפרש טעמא דב"ה כו' אלא משום דיש תנאי בנשואין כו' וגרס הבא אר"י אמר רב דלשמואל בנכנסה לחופה ולא נבעיה יש תנאי ע"כ. פי' לדבריהם דאביי דמוקי פלוגתייהו בצעל ולמאי דמוקי לה רבה פלוגתייהו צו' נשים אבל צאקה אחת מודה רב דיש תנאי בנשואין כמ"ש תוס' לעיל דלע"ג דקאמר התם איתבייה אביי לרבה כו' אינו דומה דפליג אביי עליה דהא משני ליה רבה התם שפיר ואביי לא פליג התם אלא אדעולא דמוקי פלוגתייהו בנכנסה לתופה ולא צעל כדאיתא התם והשתא הכא כיון דצאקה אחת קמיירי אי נמי דגרסינן הכא אמר רב כמ"ש התוספות שפיר מפרש אביי טעמא דצ"ה משום דיש תנאי בנשואין ומהרש"ל כתב בזה דרך רחוק ודחוק בלשון התוספות ואין להאריך ע"כ. בא"ד ויה"ד היים היה מפרש הא דהכא נמי בענין זה בו' ובי יעלה ע"כ ר"ב ר"ב שמואל התנאי נתבטלו הא אין רביעות בו' ע"כ.

חבמת שלמה

Table with 2 columns: חידושים and הגהות. Contains detailed halachic discussions and annotations for the tractate.

מהר"ם

הירושלמי אלא שהירושלמי ס"ל דמתניתין אתיא כרבי יוסי ולכן גרסי בסדר המשנה חליצתה כשרה לכן כתבו דירושלמי נמי מוקי לה כרבי מאיר ואפ"ה גרסי במשנה חליצתה כשרה: ס"ק פרק מצות חליצה

בית שמאי פרק שלשה עשר

דף קו ע"א תוד"ה אמר רב יהודה וכו' ועוד אפי' נכנסה לחופה ולא נבעלה וכו'. ר"ל ודאביי נכנסה לחופה ולא נבעלה לכ"ע יש תנאי אפילו לרב דהא אביי מפרש טעמא דרב לפי שאין אדם עושה בעילתו בעלת ונות וזה לא

הגהות והערות

אן ע"י ערוך לנר. בן ע"י ילק"ש מלכים א' ט, קצה. גן ברכות דף לא ע"א. דן ברכות דף כח ע"ב. הן ירושלמי ברכות פ"ד ה'. הן ברכות דף ל ע"א. זן ע"י ערוך לנר. הן דף ז ע"ב. טן דף מט ע"ב. ין שמות יח, יג. ין שמות כה, יז. ין שמות כד, יח. ין שמות כז, יח. ין ע"י ערוך לנר. סן שמות י, כו. ען ע"י בצורה לבינין. פן צ"ל "אפילו" (דבש תמר).

זכה ויתחקן לו ואמריו [ילקוט שם] מלאך זכה לפני יעקב, והי' והנה נער זוכה. *

ועד"ז יוכן שמחת האורר בחדש שמת בו מרע"ה ולא ידע כי ז'ז' באדר מת זכ'ז' נולד. והקושי מפורסמת מדוע הקדים מיתה ללידה, ותו מאי שנא מיתה דידע ולידה ללא ידע. אבל הענין הוא כי מן אז שמת מרע"ה בו זיוס חזרה ממשלת המלאכים למקומם להיות מליצים ופרקליטי' טובים על ישראל וכן כתיב בזבוחת דריאל [י' ו"א ע"ס] ומיכאל עומד למעוז לי, ומט"ט הוא יושב וכותב זכותי של ישראל [חגיגה ט"ו]. והם נקראים משיה מטטט שיר הפנים, מיכאל ש"ר הגדול, והנה זיוס לידת מרע"ה נתבטל כחם, וזיוס מיתתו חזר למקומו, אך המן ידע כי זיוס ז' אדר מת מרע"ה אך ללא ידע כי מיד נולד משיה ר"ל מלאכי רחמים הג"ל העוגדים למעוז לישראל והוא לא ידע זה ואל תתמה שהרי **גם יהושע לא ידע זה עד שאמר לו עתה באתי**. כחזור להג"ל כי זה ענין קריאה, כי הקורא לאדם מזחון שיכנס אין כוונתו להפרידו משאריו בני אדם ולהדביקו בו בעלמו אבל כוונתו להכניסו אללה, אבל אם כולם עומדים לפניו וקורא לאחד בשמו אין כוונתו לקוראו שהרי הוא עומד לפניו, אבל הכוונה להפריד האחרים ממנו ולדבר עמו בייחוד, והיינו להפריד מלאכי השרת ממנו שלא יהי' אמנעים בינו לבין ה'. וכן היא הקריאה במלאכי השרת זה אל זה אינו אלא שיקבל ממנו חוספת קדושה מבלעדי האחרים שלא יקבלו זה עד שיגיע למדרגה שלהם.

אמנם

להצין החילוק בין ויקרא לויקר נאמר ע"ד רמז קד, דלחז"ל [שבת ק"ד]. אחו דרדקי האדינא לני מדרשא ואמרנו מיני דלפי' בימי יצ"ן לא איתמר כוותי' אי"צ אלף בינה גמול דליס וכו' קוף קדוש ריש רשע שין שקר וכו'. והנה כמה שאמר שאפי' בימי יצ"ן לא איתמר כוותי' י"ל קד, דהנה השי"ס פ"ק. דמגלה מוכיח דת"ת עדיף מעבודה מדל"ל יהושע לשר זכא ה' על מה באת ואמר על של עתה באתי על בטול תורה ולא על בטול תמיד' שמע מינה ת"ת עדיף. והנה יש להוכיח מני' ובי' מאלף בי"ת שכלו רומז על ת"ת ואין שום רמז מהקרבנות לפי דברת הדרדקי דוק ותשכח, ואעפ"י שזכר לומר קוף קרבן ר"ש ריה נחוח ש"ין שלמים וכדומה ללא דרדקי, מ"מ ההתחלה אלף בית אי"ל לפרש ללא אלף לימוד הריע"כ"פ מתחיל תחלת דינו בדי"ת ש"מ כי הוא עדיף, וא"כ כמה נסתפק יהושע אפי"כ כי הוא לא ידע דרשת הדרדקי והיינו אפי' בימי יהושע בן נון לא איתמר כוותי'הו.

ואמרת

לכאז מעשה דגר [שם ל"א]. שאמר להלל גיירני ע"מ שאקיים תורה שבכתב ולא שבפ"פ והלל למד עמו זיומא קמא אל"ף בי"ת וזיוס הש"י תשר"ק לפע"ס וא"ל הגר והלא אחמול לא אמרת כך וא"ל לאו עלי דידי קסמכת דעל פה נמי סמוך עלי. ויש לתמוה כמה סמך עליו הלא סדר האלפא ביתא יודע ומפורסם ומלתא דעבידא לגלוי' ובכמה לשונות המזרחיים שוים הם האלפא ביתא בסודים שלהם כמו שלנו וא"כ לא יאמין ההפוך ואין מכאן ראי' כלל לתורה שבפ"פ. אבל הכרחא דאם נייה שעסק התורה יהי' יותר חז"ב מן העבודה לא יולדק זה על תורה שבכתב שיאמר הפסוק כמו שהוא כתוב מבלי משים על לב כלל לעיין ולהוליא ממנו דבר

או לחדד בו ויהי' זה יותר ממשמר מלותיה של תורה זה הדבר שהחוש מכחישו, כי האומר שהתורה חזיבה מהמעשה [צ"ק י"ז]. היינו עסק התורה והוא הפלפול והתורה שבפ"פ והעיון בה. וזה אני מושב מאחז"ל במס' נדרים [פ"א]. דבר זה שאלו לחכמים ונביאים ולא פרשוהו עד שפירשו הקב"ה בעלמו על מה אבדה הארץ ויאמר ה' על עזבם את תורת' אשר נתתי לפניהם ולא הלכו בה ואמר ר' יהודה אמר רב שלא זכרו בתורה תחלה. והכוונה לענינו כי עסק התורה ופלפול בה הוא האהוב וחז"ב יותר מן העבודה וא"כ לא אבדה הארץ כלל כי בכל מקום מוקטר מושג לשמי וזנחה טהורה [כסוף מס' מנחות], וא"כ שאלו להחכמים ולנביאי' על מה אבדה הארץ שהרי עדיין הוא כאלו הכל קיים, ובאמת אלל החכמים והנביאים שהם עוסקים בתורה יומם וליילה גם בחיל אללם לא אבדה אבל הקב"ה פירשה על עזבם את תורת' אשר נתתי לפניהם, והיינו פלפול התורה שהוא נחון לפנינו דוקא עסק תורה שבפ"פ כי תורה שבכתב איננה נתונה לפנינו דוקא שהרי גם אר"ה עוסקים בה כמשחז"ל במס' גטין [ס"ז]. על פסוק אכתוב לו רובי תורת' כמו זר נחשבו וכו' תוס' עפ"י מדרש שא"ה יעתיקו התורה ע"כ לא נכתבה, וא"כ אשר נתתי לפניהם היינו הפלפול ואמר שלא זכרו בתורה תחלה שלא אמר אשר זכר בנו מכל העמים כיון שלא עסקו בפ"פ. ואותה שבכתב גם העמים יכולים לעסוק בה כמונו אין לבדך אשר זכר בנו מכל העמים, וכיון שלא עסקו בפ"פ א"כ העבודה עדיפה מלמוד התורה על אופן ההוא, וממילא אבדה להם הארץ כי חרבה עירנו ואין כהן בעבודתו ומי יכפר בעדנו. — וחזור להג"ל כי זיוס הראשון למד הלל עמו אלפא ביתא כמפורסם בין כל אומה ולשון שזה הוא הסדר של אלפא ביתא, וממשמעות הלשון בעלמו מזכור שמחלת דינו על האלף והבינה ולא על העבודה כלל, או לכל הפחות מוקדם — הוא לעבודה, ומזה בעלמו מזכור כי יש תורה שבפ"פ. אך אם נהפוך ונתחיל תשר"ק לפע"ס א"כ אדרבא י"ל בהיפוך שאורחא ר"ת תמיד שלמים ריח ניחוח קרבנות וכדומה, לא לפי' מוכח פשיטא תורה שבפ"פ שהרי המפורסם הוא אלף בית ואנו מהפכים לזירופים אחרים תשר"ק א"ת ב"ש וכהנה רבות והיינו תורה שבפ"פ וא"כ ממי' מוכח אמיתות תורה שבפ"פ.

וגהזור

להג"ל דרדקי אמרו קוף קדוש ריש רשע מ"ט מהדר אפי' דקוף מהר"ש משום שהין הקב"ה רולה להסתכל ברשע ומייע תניה דקוף לגבי ריש שאם חוזר בו אני קושר לו כתב כמוני. והנה זה אני חושב לשון ויקרא לקים א בלעם ששרשו ק"ר שרזונו לומר קדוש רשע שהקדוש ית"ש מזדקק עם הרשע לדבר עמו, ומהדר אפי' ממנו ופי' רש"י שהר"ש מהדר אפי' מהקוף ורזונו לומר כי הרשע נופל וגלוי עינים ואינו יכול להסתכל בשכינה. וזה נ"ל מה ששנה מרדכי לאסתרא את כל אשר קרהו ובמדרש [ילקוט] ברמז שלחו זה לזה. וקשה מהו הרמז והרי שלח לה פתשגן הכתב אשר ניתן בשושן גלוי לכל ומה לורך לרמז, אבל ומרדכי ידע אמרו במדרש שם שידע שהגזירה היא מלמעלה בהסקמת הקב"ה ית"ש והיינו הקדוש ית"ש בעזר הרשע, ולא ראה לגלות זה לבאי עולם ע"כ שלח לה את אשר קרהו כי קוף ריש רמז קדוש רשע כמ"ל.

אמנם

הכרחא דודאי אין הכרח שיהי' ר"ש מרמז על רשע דאפשר לומר רא"ש או ר"ב ר"ס רמזין המלא מלות כרמון, ואפי" חס יהי' פירושו רש"ע מ"מ גם הדיק מחזיק עלמו כרשע לגבי הקדוש ית"ש כמשחז"ל

ממ:

לולב וערבה

פרק רביעי

סוכה

עין משפט
נר מצוה

כ ו א מ"י פ"ג מהל'
מעילה גלה ט:
ז ב מ"י פ"א מהל'
ע"מ"ס גלה ג:
ה ב מ"י פ"ג מהל'
מ"ח גלה י"ט ט"ע"ג
י"ד פ"י רמז טפ"ק כ:

רבינו חננאל

בקדש הסך כסם שניסוכו
בקדש כל שרפתו בקדש
דקד"ל כן בקדש באש
תשרף. אספקת אין לך
דבר שנעשה מצותו
ומעלין בו אמר רבא
צורבא מרבין דלא נפש
חמרה לגמיה גמיעי כי
היכי ולישבע חזיה עם
אלוהי אברהם מפני
שהוא תחלה ליהם. א"ר
אלעזר מ"ד הגיד לך
אדם וגו' עשות משפט זו
הוצנע לכת עם גמ"ח
הוצנע לכת עם (ה)
אלהך זו הוצאת המת
והכנסת כלה ומה דברים
הזלו שדרכן להשת
בפרהסיא אמרה תורה
הוצנע לכת דברים שדרכן
לפשת בצנעה כגון זו
דברי תורה נאמר. ועוד
אמר גדולה צדקה מכל
הקרבנות שנאמר עשה
צדקה וגו' גמ"ח גדולה
מן הצדקה. ת"ר בגי'
דברים גמ"ח גדולה מן
הצדקה צדקה לחיים היא
ולעניים היא בממונו
וגמ"ח לעניים ולעניים
לחיים ולמתים בצנעה
ובממונו והאזהרה צדקה
וכשפוט כאלו מלא
העולם חסד שם אהב
צדקה ומשפט חסד וגו'
ושמא תאמר כל הא
לפקח קופץ ת"ל מה יקר
חסדך יכלו איך ירא שמים
שן ת"ל חסדו ה' וכל מי
כש עליו חן ברדע שהוא
ירא שמים שנאמר חסד
ה' מעולם ועד עולם על
יראיו. ועוד אמרין מאן
דתיב פיה פתחה ברכמה
והיה חסדו על לשונה וגו'
תורה לשמה ותורה
למנוח לו היא תורת
חסד ושאינה כן אינה
תורה של חסד: מתני'
כמעשהו בחול כו'.
אמאי ליתיה במקדשת

הנהרות וצינונים

[א] ז"ל דתנן (גליות):
[ב] וא"ר אלעזר כיני
דב"ל (ר"ש): [ג] ובני
ובלקוט לתנן (גליות):
[ד] [שלמה ד' קמו
התקן תפוד (גליות):
[ה] ז"ל ויא ק"ל
(ר"ש): [ו] ז"ל
דכתיב: והלחות
(בבא מציעא): [ז] כושי'
שבעי הנהר: קרא
הכתוב דריעה צדקה:
[ח] כ"ה דפרקי: ועין
עליו ודקום:

הנהרות מזה"ב
רשנבורג

[א] ר"ש ל"ה הולל
המ וכו' אף שם ת"ר
לגנע לפטר. מלא לפטר
נממק וכו' [ב] ספור:

נסכים

בתחילה מועלין בהם.
משנה היא צמיעלה פרק
ולד תטאת (דף טז.) ומסקי עלה צגמ'
בלשונות אחרים שאין תמוצט כלן
וגירסא דהכא עיקר:
וא

כשם שניסוכו בקדושה כך שריפתו בקדושה

מאי מושמע אמר רבינא אתיא קדש קדש כתיב
הכא (ט) בקדש הסך נסך וכתיב התם (ז) ושרפת
את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא כמאן
אולא הא (דתינא י"ב) (ט) נסכים בתחילה מועלין
בהן ירדו לשרתן אין מועלין בהן לימא רבי
אלעזר בר צדוק היא דאי רבנן הא נחתו להו לתהום אפילו תימא רבנן
בראיקלט ואיכא דאמרי לימא רבנן היא ולא ר' אלעזר בר צדוק דאי רבי
אלעזר אכתי בקדושתיהו קיימי אפילו תימא רבי אלעזר (ט) אין לך דבר
שנעשה מצותו ומועלין בו אמר ריש לקיש בומן שמוסכין יין על גבי מזבח
פוקקין את השיתין לקיים מה שנאמר בקדש הסך נסך שכו' לה' מאי משמע
אמר רב פפא שכר לשון שתיה לשון שביעה לשון שכרות אמר רב פפא
שמע מינה כי שבע איניש חמרא מגרוניה שבע אמר רבא צורבא מרבנן
דלא נפישא ליה חמרא לוגמע גמויעי רבא אכסא דברכתא אנגע גמויעי
(ט) דריש רבא מאי דכתיב (ט) מה יפו פעמך בנעלים בת גדיב מה יפו פעמותיהון
של ישראל בשעה שעולין לרגל בת גדיב בתו של אברהם אבינו שנקרא
גדיב שנא' (ט) גדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם אלהי אברהם ולא אלהי
יצחק ועקב אלא אלהי אברהם שהיה תחילה לגרים תנא דבי רב ענן
מאי דכתיב (ט) חמוקי ירכך למה נמשלו דברי תורה כיוך לומר לך מה
יך בסתר (ט) אף דברי תורה בסתר והיינו דא"ר אלעזר מאי דכתיב (ט) הגיד
לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד
והצנע לכת עם אלהיך עשות משפט זה הדין ואהבת חסד זו גמילות חסדים
והצנע לכת עם אלהיך זו הוצאת המת והכנסת כלה לחופה (ט) והלא דברים
ק"ו ומה דברים שדרכן לעשותן בפרהסיא אמרה תורה הצנע לכת דברים
שדרכן לעשותן בצנעה על אחת כמה וכמה א"ר (ט) אלעזר גדול העושה צדקה
יותר מכל הקרבנות שנאמר (ט) עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח וא"ר אלעזר
גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה שנאמר (ט) זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי
חסד אם אדם זורע ספק אוכל ספק אינו אוכל אדם קוצר ודאי אוכל וא"ר אלעזר
אין צדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה שנאמר זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי
חסד ת"ר בשלשה דברים גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה צדקה בממונו
גמילות חסדים בין בגופו בין בממונו צדקה לעניים גמילות חסדים בין לעניים
בין לעשירים צדקה לחיים גמילות חסדים בין לחיים בין למתים וא"ר אלעזר כל
העושה צדקה ומשפט כאלו מלא כל העולם כולו חסד שנאמר (ט) אוהב צדקה
ומושפט חסד ה' מלאה הארץ שמא תאמר כל האב לקפיון קופץ ת"ל (ט) מה יקר
חסדך אלהים (חסד ה' מלאה הארץ (ט) וגו' יכלו אף ירא שמים כן ת"ל (ט) וחסד ה'
מועולם ועד עולם על יראיו א"ר חמא בר פפא כל אדם שיש עליו חן בידוע
שהוא ירא שמים שנא' חסד ה' מועולם ועד עולם על יראיו וא"ר אלעזר מאי
דכתיב (ט) פיה פתחה ברכמה ותורת חסד על לשונה וכי ירא תורה של חסד ויש
תורה שאינה של חסד אלא תורה לשמה זו היא תורה של חסד שלא לשמה
זו היא תורה שאינה של חסד איכא דאמרי תורה ללמודה זו היא תורה של חסד
שלא ללמודה זו היא תורה שאינה של חסד: כמעשהו בחול כו': ואמאי נייתי
במקדשת אמר זעירי קסבר אין שיעור למים וכלי שרת מקדשין שלא מדעת
וא

מה ניסוכו בקדושה כו'. לא יליף מהכא חלל הולאמו משם פשיטא ליה כדי שלא יתמללו ולא
לרץ קרא: מאי משמע. מהכא שריפה: אתיא קדש קדש. ואילא למימר נמי דמלוא הולאמו ושריפתו מהכא יליף: בתחילה מועלין בהם.
משוקדשו עד שנתמסכו יש זהם מעילה דקדשי גזיה ניהו: ורדו לשיתין אין מועלין בהן. שאין זהם שום טורח גזיה: כמאן. אליטריך
למניתי אין מועלין כו' אלעזר בר צדוק דאי יודעין להו ולא פאשר ליה ולא נהיאלס: דאי ק"ש. אס תלה כלי צמח השימין וקיצל: א"ר ריבא.
הא דקמתי ירדו לשיתין אין מועלין
רבנן היא וריקלט (ט) אין מועלין דאין
צתן מעמה טורח גזיה דאי ר' אלעזר
אכתי בקדושתיהו קיימי דקאמ' שורפין
אותו נקדושה אלמלא קדושתו עליהס
מדעכו שריפה: שנעשית מצותו.
וניסוכו הוא עיקר מלואו: פוקקין
את השיתין. את נקב שבראש המזבח
שהנסכים יורדין זו לשיתין שיראה היין
עליו כגרון מלא וטעם: שכו'. לשון שכרות
ושמחה ונסקה: מגרוניה שבע. ע"י
שמותו בלגיונות גסות וגרון מלא
הוא משבע ולא על ידי שמה מרובה
שמוכנס הרבה יין צמיעי ע"י לגיונות
דקוט ואין כאולנין ששועב שלמה גא
צמיעי כרס: צמיעי גמיעי. בלגיונות
גסות: מוגמע ליה גמיעי. דך
שציעה משום מיצב מלוא: בנעלים.
צעלימ רגלים: גדיב. שנדכו לצו
לכיר את טוראו: תחילה לגרים.
נדבנת לצו להטגיר: מאי דכתיב
חמוקי ירכך וגו' למה נמשלו וכו'.
רב ענן דרש לקרא כמו תלאס כלומות
שהיו מלאים טעוה כמו נוס [הצנ]
ותלי כסם (משה כה) מעשה ידי אמני'
והלומות משלה לנהיס (שמות ג): החמוקי
ירכך. הנסמרים כירך כשכוד המורה
צלנעט ולא להיות ישכז וטוה גצוה
של עיר (ט) ולא לשנות לתלמידו בשוק
כדלמר צמועד כסן (דף טז.): הוצאת
המת והכנסת כלה. דלמיצו חסד לכת
טוב ולכת אל צימ אל מלכת אל צימ
משמה (קטל"ו) אף שם כרץ לנעט (ט)
לסעוד צמיה נאה ולשמות צנעט נאה
ולא להנהיג קלות ראש צנעטו. ו"ל אס
כרץ לצנעט ולחלל מת עני או
להכנסת כלה עיניה ישסה צנעט ולא
לימא קמי מאן דלא ידע דעבדי [פן]
וק מפרש בשאלמות דרז אחא"ר:
דברים שדרכן לעשותן בצנעה. כגון
דקה הניחמת לעני צמח שאין כרץ
להודיע לשום אדם מה שאין כן צמח
ובכלה לפי חסדים מתעסקין צימ
וידועין הייליה משל מי והיינו
דלמר רצי אלעזר דכל מיילי צני
נעיעומא והוא הדין לצניי מורה:
נבחר לה' מובה. הכל ככלל זמ
תטולת ואשס ועולה ושלמים כולס
זמ חס: שנאמר זרעו לכם צדקה
וגו'. קרא הכמוצ' לזריעה דקה

ואת חסד קרא קציר וטובה קצירה מזריעה כדמפרש: אדם זורע וכו'. ספק אינו אוכל שמא לא יצמח או ילקח בשדפונו וכו': אלא לפי
גמילות חסדים שבה. הנמניה היא הדקה והטורה הוא החסד כגון מוליכה לפימו לו טורה שתעלה לו להרצה כגון נתן לו פת אפסיה או צד
ללבוש או מעות צנת שהתצוה מניה שלל יוצא מעותיו לאיצד שנתן לו ודעתו לטובתו של עני: זרעו לכם צדקה. הדקה היא המיניה
שזורע כדי לקצור לקבל שכר וקצרו לפי חסד שמקבלו שכר לפי החסד שבה: גמילות חסדים בין בגופו. כגון מוספד למת נושאו קוצרו משמת חסן
מלוא חצירו בדקן: ובממונו. מלוא לו מעות משאלו כלים וצמחה: שמא כ"ה הבא קפוקי. ולעשות דקה וחסד קופץ ומספקין וממליצין לו
אנשים מרוגסים לכך ת"ל מה יקר כרץ למת לצ ולטרוח ולרדף אחריה לפי שאינה מנייה תמיד לכות זה למהוגסים: ואמאי יניתי במקדשת. דקה
סלקא דעמייה אין הכלי מוקדשן קדושת הגוף ליפסל צנייה אח"כ דעמו שיקדשו הכלי או אס יש צתן יומר מכשיעור אין ראויין לכלי ואין הכלי
מוקדשן דאין מוקדשין חלל הלאי להס: אין שיעור צמיעי. ואפילו יומר משלמה לוגין ראויין לנסך דלא פירשה צתן מורה שיעורא הלכך ראויין
לכלי הס וכלי מיד מוקדשם דלמיצו (שמות ג) כל הנוגע צמס יקדש (ט) ואפילו אינו זורה שיתקדשו עד מחת הכלי מוקדשן מיד שלל מדעת:
וא

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) מעילה דף י"א,
(ב) יומתא דף ט: וכו',
(ג) מגילה דף ג'
(ד) מ"ו"ק דף טו.
(ה) [מכות דף.], (ו) ג"ז
(ז) [בבא מציעא פסחים
טז.], (ח) [פרשת
דף ק"ב.], (ט) [פרשת
בראשית סימן
ג'].
(י) [בבא מציעא פ"ג ע"ב.

ליקוטי רש"י

גדיבי עמים. הס הנהיס
המתקדש מנין המינים
לקבל עליהן על מלוא
[תורה ג].
ירכך. כמו מקם עמ'
(ש"ל ה') [מ"ק טז.].
אם דברי תורה
בפניה. דלמיצו צמיעה
דקרא מעשה ידי אמני'
המורה מעשה אומנו של
הקציה [שם].

תורה אור השלם

(א) ונספח רביעיית הדין
לפניו האחר בקדש
הסך נסך שכו' ליה:
[בבא מציעא טז.].
(ב) ואם יותר מבישר
הפוליא וכן הקתים כמין
הבקר ושרפיה את
תורתו באש לא יאכל
כי קדש הוא:
[שמות כ"ה.].

(ג) מה יקר
פנקלים פת גדיב
חמוקי ירכך כמין
חלואים פנקשה ירי
אין: [שיר השירים ג.].
(ד) גדיבי עמים שספקו
עם אלהי אברהם פי
לאהלים קמצי ארץ
קאר נעליה: [החלום מ"ו].
(ה) הגיד לך אדם מה
טוב ומה ה' דורש
ממך פי אם עשות
משפט ואהבת חסד
והצנע לכת עם
[החלום ט.].
(ו) עשה צדקה ומשפט
וגדיר לך מנחה:
[משלי טז.].

(ז) וירעו לכם לצדקה
קצרו לפי חסד יורו
לכם נד ועת לירוש'
את ה' עד יבוא וינה
צדק לכם: [חשבי' יב.].
(ח) אוהב צדקה ומשפט
חסד ה' קלואה
אלהיך: [חשבי' יג.].
(ט) מה יקר חסדך
אלהים וגו' אדם כצל
כנפודי יתקוין:
[חשבי' יד.].

(י) חסד ה' מעולם
ועד עולם על יראיו
וידקרו לפני גוים:
[חשבי' טו.].
(כ) פיה פתחה ברכמה
והיה חסדו על לשונה
לשונת: [משלי א.].

שיח

ערוך

סוכה פרק ד דף מט:

לנר

להיות לו שכר החסד כיון שהעולם מלא מהחסד ת"ל מה יקר חסדך אלקים וסיפא דקרא ובני אדם בצל כנפיך יחסיון פי' שרק שמי שחוסה בצל הקב"ה שמתקרב אל הקב"ה ושם בו מבטחו רק זה יכול להנות מהחסד שנתעורר ע"י העושה צדקה ומשפט ושוב אמר כיון דכתיב חסד ד' מלאה הארץ דנשמע דבהעה"ז בלבד החסד כדכתיב הארץ דמשמע העה"ז יכול אך לירא שמים כן ת"ל וחסד ד' מעולם עד עולם על יראיו פי' מהעה"ז על העה"ב שע"י יראת שמים יהיה לו חסד הקב"ה בהעה"ז ובהעה"ב:

בגמרא ואמר ר"א מאי דכתיב פי' פתחה בחכמה. מה שהובאו מאמרים זו דר"א כאן וכסדר זה דוקא וליישב המשך מאמרים אילו י"ל ע"פ הג"ל דבתחלה הביא מאמר דר"א דהגיד לך אדם מה טוב דמוכח מזה דמשפט וגמ"ח עדיפי מקרבנות וכנ"ל וה"א דצדקה דלא שוה לגמ"ח לא עדיף מקרבנות לזה בא אידך דר"א דגדול העושה צדקה מכל הקרבנות אכן לפ"ז ה' אפשר לחשוב כיון דגמ"ח וצדקה שניהם שוים בזה דעדיפי מכל הקרבנות א"כ אין להם יתרון זה על זה לכך בא אידך דר"א דגדול גמ"ח מן הצדקה שזה שכרו בעה"ז וזה לעה"ב אמנם יקשה דכי ס"ד שצדקה לא ישולם בעה"ב מי שלא אכל שכרה בעה"ז לזה בא אידך דר"א דודאי ישולם שכרו אבל אין הצדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה וכנ"ל, והנה מזה שמענו דמשפט וצדקה וגמ"ח כל אחד לבדו עדיף מקרבנות וה"א דגם אם עושה שניהם יחד צדקה ומשפט אין להם מעלה יותר, לזה בא אידך דר"א כל העושה צדקה ומשפט הכא נקט שניהם דייקא לומר דאם עושה שניהם יחד ודאי יש להם יתרון בזה דקרבנות אינם רק להמליץ ולכפר בעדו לבד אבל העושה צדקה ומשפט יחד כאילו מלא כל העולם חסד שמכפר בעד הכל. או י"ל אחר שאמר דגמ"ח עדיף מצדקה יכול דגם עדיף מצדקה ומשפט על זה בא המאמר דצדקה ומשפט יחד עדיף מגמ"ח, דגמ"ח אינו רק ליחידים אבל זה גומל חסד עם כל העולם. והנה הענין צדקה ומשפט יש לפרש דיש ב' מיני צדקה יש צדקה שנותן לעני שאין לו תביעה עלי' כמו רוב בני אדם שנותן להם הקב"ה העה"ז מתנת חנם אבל יש עני שיש לו תביעה על הקב"ה כגון שקיים מצות ששכרן בעה"ז או כגון הך דהוצאת שבת וי"ט דקאמר הקב"ה לוו עלי ואני פורע (ביצה טו:) והנה מי שנותן לעני שאין לו תביעה רק שהקב"ה רצה לזונו בחסדו כמו שזן את הכל זה מקרי צדקה לבד אבל

מי שנותן לעני שיש לו תביעה עלי' זה עושה צדקה ומשפט יחד שמשלם חוב הקב"ה להעני ועל זה נאמר מלוה ד' חונן דל כביכול כאילו משלם בעד הקב"ה מה שיש לעני לתבוע ממנו בדין ובמשפט וזה נקרא עשה צדקה ומשפט ושכרו גדול שממלא העולם חסד וזהו דקאמר יכול כל הבא לקפוץ קופץ דהיינו לכל אחד יודמנו עניים הגונים שבהם הנתינה צדקה ומשפט יחד לזה קאמר מה יקר חסדך אלקים ואחר שהביא הך דר"ח בר פפא שמפרש לפסוק וחסד ד' וגו' עוד בענין אחר שחסד פירושו חן ולפ"ז יש כאן ב' פירושים לחסד לשון מתחסד לפניו משורת הדין ולשון חן לכן הביא בזה דברי ר"א שהקשה ותורת חסד על לשונה דממנ"פ קשה אם הפי' לשון חסד שעושה לפניו משורת הדין וכי יש תורה של חסד הלא כל הלמוד הוא חיוב לאדם והגית בו יומם ולילה כתיב ואם הפי' לשון חן וכי יש תורה שאינה של חסד הלא התורה בכל מקום מלא חן ושכל טוב ולזה כפל הקושיא ומשני לחלק בין תורה לשמה לשלא לשמה ומיושב בזה המשך המאמרים:

בגמרא תורה לשמה זו היא תורה של חסד. יש לפרש ע"פ מאמר התנא (אבות פ"ו מ"א) כל העוסק בתורה לשמה אוהב את המקום אוהב את הבריות וזהו תורה של חסד שפירושו אהבה ובוה יש לפרש גם רישא דפסוק פיה פתחה בחכמה דמצאנו בחכמים שאמרו משלים ומילתא דבדיחותא קודם שהתחילו ללמוד להמשיך לב תורה (ע"י שבת ל:;) אמנם זה צריך לבד למי שאינו לומד לשמה אבל ללומד לשמה ל"צ זה שאהבת הקב"ה ואהבת התורה מספיק להמשיך לבו לתורה וזהו פי' פתחה בחכמה שיכול לפתוח בתורה מיד וא"צ למשלים ולמלתא דבדיחותא אם תורת חסד שהיא תורה לשמה על לשונה ולא יכא דאמרי מפרש תורת חסד תורה ללמדה שבזה גומל חסד עם אחרים ע"י תורתו שמלמדה אבל מי שלומד רק לעצמו ואינו רוצה ללמד לאחרים לזה נקרא תורה שאינה של חסד וגם לענין זה יש לפרש רישא דקרא פי' פתחה בחכמה דמי שלומד לעצמו אינו צריך לפתוח פיו אלא יכול ללמוד בשתיקה או בהרהור אבל ללמד לאחרים צריך לפתוח פיו וזהו פי' פתחה כיון שתורת חסד ללמדה לאחרים על לשונה:

בגמרא אין שיעור למיפ. עיין בובחים (ע"י שבת ל:;) דנראה דיש פלוגתא דתנאי בזה אי יש שיעור למים או לא:

